

POETINS WRAAK

Smeets begint zijn boek met twee kaartjes: één van Europa in 1985 en één van Europa in 2015. Er is maar één conclusie mogelijk: de invloedssfeer van Rusland in Europa is aanzienlijk verminderd. Dat verklaart volgens Smeets in belangrijke mate de opstelling van Poetin. In Smeets' optiek verkeert de wereld in de ernstigste crisis sinds 1961 met de bouw van de Berlijnse Muur. Wat is er de laatste twintig jaar gebeurd, dat er nu sprake is van een nieuwe Europese deling? En dat er in februari 2016 openlijk gesproken wordt over een nieuwe Koude Oorlog? Smeets geeft in zijn zeer boeiende boek antwoord.

Om te begrijpen wat er nu speelt, moeten we volgens Smeets terug naar Gorbatsjov en Jeltsin. Smeets wijst daarbij op een bijna eeuwige conflict tussen de conservatieve 'slavofielen' (uitgaande van Russische eigenheid) en de 'zapadniki' (westerse georiënteerden, die naar Europese vernieuwing streefden). In de twintigste eeuw is er een derde groep bij gekomen: de 'euro-azianisten', die een combinatie willen van het moderne uit Europa en het despotisme uit Azië. De zapadniki hebben het tijd mee in periodes van openheid, maar ook bij politieke onzekerheid, zoals onder Gorbatsjov en Jeltsin. Slavofielen hebben dat in tijden van stabiele orde en rust, zoals onder Brezjnef. Poetin is nu de man van de derde groepering, de man van de autoritaire modernisering, aldus Smeets. In 1982 overleed Brezjnef. Na een korte periode met Tsjernenko en Andropov, werd Gorbatsjov benoemd tot secretaris-generaal

van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie. Het was de tijd van perestrojka en glasnost, maar ook het begin van de ontmanteling van de Sovjet-Unie en het einde van de Europese deling. De geplande hervormingen van Gorbatsjov mislukten en leidden de ondergang van de Communistische Partij in. In 1991 viel de Sovjet-Unie uiteen en moest Gorbatsjov het veld ruimen. Rusland werd een presidentiële republiek, met Jeltsin als president. Volgens Smeets werd daar de basis gelegd voor het presidentschap, zoals Poetin dat nu uitvoert. Corruptie, ongeremd kapitalisme met nieuwe rijken en geweld door het ontbreken van een beschermende rechtsstaat, kenmerken de periode vanaf dan. In 1998 was duidelijk dat Jeltsins poging tot ombouw van Rusland mislukt was. Rusland was failliet. Op oudejaarsdag 1999 trad Jeltsin terug; een jonge, energieke man moest het roer overnemen. Poetin dus. De jaren negentig waren in de optiek van Poetin

DE WRAAK VAN POETIN. RUSLAND CONTRA EUROPA, Hubert Smeets (Prometheus-Bert Bakker, Amsterdam 2015), 360 blz., € 24,95

jaren van vernedering. De Sovjet-Unie was uiteengevallen, Rusland telde internationaal nauwelijks nog mee en de NAVO grensde rechtstreeks aan de Rusland. Rusland moest hoe dan ook weer een wereldmacht worden. Poetin had het geluk dat de olieprijs tot voor kort maar bleef stijgen. Daardoor had hij het geld om zijn positie nationaal en internationaal te versterken. De verovering van de Krim is daar een voorbeeld van. Kritiek op het Kremlin wordt nu net als vroeger, niet meer getolereerd. Ruim een jaar geleden werd de oppositiepoliticus Nemtsov op straat vermoord. Een verder oprukken van de NAVO in de Oekraïne, kan Poetin niet accepteren. Een nieuwe Koude Oorlog en een nieuwe Europese deling liggen voor de hand.

Wim Rongen

